

Article Type: Research paper

Analysis of Egypt's Political-Security Activism in the 12-Day Gaza War and Resistance in 2021

Ali Reza Taghati¹, * Behzad Ghasemi², Mohammad Mobini³

1. Ph.D Student of Regional Studies, Department of International Studies, Imam Hussein University, Tehran, Iran

2. Associate Professor of International relation. Department of International Studies, Imam Hussein University, Tehran, Iran

3. Associate Professor of International relation. Department of International Studies, Imam Hussein University, Tehran, Iran

Article Info.

Received: 2023/7/21

Accepted: 2024/7/22

Available Online: 2025/6/10

Keywords:

Islamic Resistance,
12-Day War, Gaza Strip,
Palestine, Egypt.

* Corresponding Author:

Behzad Ghasemi, Ph.D.

Address: International relation.

Department of International
Studies, Imam Hussein
University, Tehran, Iran

E-mail:

ghasemi.b1981@gmail.com

Abstract

The purpose of this article is to examine Egypt's activism and the role of President Abdel Fattah Sisi in ending the 12-day war 2021 between the Zionist regime and the Palestinian Islamic resistance groups. In the last decade, the West Asian region has witnessed five missile conflicts between the Palestinian resistance groups centered on the Hamas movement and the Zionist regime in the Gaza Strip and the occupied territories. Despite the limited geographical scope of the aforementioned wars, it has had significant strategic effects for the parties and the region. The research method in this article has been carried out in terms of the fundamental objective with a qualitative and descriptive-analytical method. In this article, while reviewing the news of 24 Arab and international media, including television channels, newspapers, news agencies, in the form of more than 170 news and news reports since the beginning of the war, and counting common statements and comparing their frequency, as well as discovering The considered components have been content analyzed based on the theoretical framework of pragmatism. The research findings show that; Egypt's political-security activism in the recent Gaza war; regardless of its results and consequences for the Palestinian and Israeli sides, has led to the strengthening of Egypt's position and the promotion of Sisi's role in the region and the international community, and Sisi has been able to The Democratic President of the United States.

How to Site:

Taghati, Alireza and Ghasemi, Behzad and Mobini, Mohammad. (1404). Analysis of Egypt's political-security activism in the 12-day Gaza war and resistance in 2021. *Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 7(1). 118-147.

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Iranian Association of Geopolitics. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

تحلیل کنش‌گری سیاسی-امنیتی مصر در جنگ و مقاومت ۱۲ روزه غزه در سال ۲۰۲۱ میلادی

علی‌رضا طاقتی^۱، * بهزاد قاسمی^۲، محمد مبینی^۳

۱. دانشجوی دکتری مطالعات منطقه‌ای، دانشکده مطالعات بین‌الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران
۲. دانشیار روابط بین‌الملل، دانشکده مطالعات بین‌الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران
۳. دانشیار روابط بین‌الملل، دانشکده مطالعات بین‌الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران

اطلاعات مقاله

چکیده

هدف مقاله حاضر بررسی کنشگری مصر و نقش عبدالفتاح السیسی، رئیس‌جمهور مصر، در پایان دادن به جنگ ۱۲ روزه بین رژیم صهیونیستی و گروه‌های مقاومت اسلامی فلسطینی در سال ۲۰۲۱ میلادی است. در بیش از یک دهه اخیر، منطقه غرب آسیا شاهد پنج منازعه موشکی بین گروه‌های مقاومت فلسطینی با محوریت جنبش «حماس» و رژیم صهیونیستی در نوار غزه و سرزمین‌های اشغالی بوده که علی‌رغم محدود بودن گستره جغرافیایی جنگ‌های مزبور، تأثیرات راهبردی قابل توجهی در طرفین و منطقه داشته است. روش تحقیق در این مقاله از حیث هدف، بنیادی و باروش کیفی (از نوع تحلیل محتوا) انجام شده است. در این نوشتار ضمن بررسی موضوع از منظر علمی و استفاده از منابع معتبر در این زمینه، از منابع خبری ۲۴ رسانه عربی و بین‌المللی شامل شبکه‌های تلویزیونی، روزنامه، خبرگزاری در قالب بیش از ۱۷۰ خبر و گزارش خبری از زمان شروع جنگ و احصای گزاره‌های مشترک و مقایسه فراوانی آن‌ها استفاده شده و برای کشف مؤلفه‌های مد نظر براساس چهارچوب نظری پراگماتیسم (عمل‌گرایی) داده‌های پژوهش تحلیل محتوایی شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که کنشگری سیاسی-امنیتی مصر در جنگ اخیر غزه با صرف نظر از نتایج و پیامدهای آن برای طرفین فلسطینی و اسرائیلی، منجر به تقویت جایگاه مصر و ارتقای نقش السیسی در سطح منطقه و جامعه بین‌الملل شده و السیسی توانسته خود را به جو بایدن، رئیس‌جمهور وقت امریکا، نزدیک کند و با چرخشی توأم با انعطاف، خود و مصر را به‌عنوان بهترین گزینه برای تثبیت راهبرد امریکا در منطقه غرب آسیا و متحد غرب و امریکا معرفی کند.

تاریخ دریافت: ۳۰ تیر ۱۴۰۲
تاریخ پذیرش: ۰۱ مرداد ۱۴۰۳
تاریخ انتشار: ۲۰ خرداد ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

مقاومت اسلامی، جنگ ۱۲ روزه، غزه، فلسطین، مصر.

* نویسنده مسئول:

دکتر بهزاد قاسمی

نشانی: دانشیار روابط بین‌الملل، دانشکده مطالعات بین‌الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران

پست الکترونیکی:

ghasemi.b1981@gmail.com

استناد به این مقاله:

طاقتی، علیرضا و قاسمی، بهزاد و مبینی، محمد. (۱۴۰۴). تحلیل کنش‌گری سیاسی-امنیتی مصر در جنگ و مقاومت ۱۲ روزه غزه در سال ۲۰۲۱ میلادی. مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام، ۱۷(۱)، ۱۱۸-۱۴۷.

۱. بیان مسئله

جنگ چهارم رژیم صهیونیستی علیه غزه در می ۲۰۲۱، که در بین فلسطینی‌ها به نام «سیف القدس» و در محافل صهیونیستی با عنوان «حارس الأسوار» شناخته می‌شود، نقطه عطفی را در تحولات سیاسی، نظامی و امنیتی منطقه غرب آسیا به ثبت رساند. (یاسین، ۲۰۲۱: ۲۱۸) در پی تلاش رژیم صهیونیستی برای تخلیه منازل ساکنان فلسطین در محله «شیخ جراح» به نفع جمعیت‌های شهرک‌نشین اسرائیلی در سال ۲۰۲۱، همه شهرها و جنبش‌های فلسطینی اعم از گروه‌های مقاومت مسلحانه و مسالمت‌آمیز فلسطین انتفاضه‌ای جدید را رقم زدند. بهانه اصلی مقامات صهیونیستی در تصاحب این محله آن است که ادعا می‌کنند خانواده‌های یهودی از قبل از جنگ سال ۱۹۴۸ در این منطقه ساکن بوده‌اند. این در حالی است که فلسطینی‌ها برای منازل مسکونی خود اسنادی دارند که قدمت آنها به دوره عثمانی بازمی‌گردد و در جنگ ۱۹۴۸ آنها را از این منازل بیرون کرده‌اند لذا این ادعای صهیونیست‌ها همواره با چالش روبه‌رو بوده است. (دیاب، ۲۰۲۱: ۱۱۰)

از طرف دیگر، اگرچه موضوع حمله شیخ جراح دلیل اصلی ایجاد تنش در شهر است؛ ظاهراً اقدامات و نقشه‌های صهیونیست‌ها علیه مسجد الاقصی، عامل محرکه اصلی در ایجاد تنش فعلی در کل سرزمین‌های فلسطینی است. در ابتدای ماه رمضان سال ۱۴۳۲ قمری، گروه‌های شهرک‌نشین اعلام کردند که قصد دارند به مناسبت روز قدس در دهم می ۲۰۲۱ به مسجد الاقصی یورش ببرند و این همان روزی است که اسرائیل قدس شرقی را در ۱۹۶۷ اشغال کرد. (عربی پست، ۲۰۲۱) در نتیجه بین فلسطینی‌ها و پلیس رژیم صهیونیستی در صحن مسجد الاقصی درگیری رخ داد و تلاش‌های پلیس و شهرک‌نشینان برای یورش به مسجد با شکست مواجه شد.

جنبش‌های مقاومت در غزه نیز در دهم می ۲۰۲۱ وارد جریان شدند؛ به گونه‌ای که سخنگوی «گردان‌های القسام» شاخه نظامی جنبش «حماس» در واکنش به جنایت‌ها و تجاوزات رژیم صهیونیستی به شهر قدس و فشار بر فلسطینیان ساکن شیخ جراح اعلام کرد که این جنبش طی عملیاتی تحت عنوان «سیف القدس» ضربه موشکی به شهر اشغالی قدس وارد کرده است. (آناضول، ۲۰۲۱) رژیم صهیونیستی نیز در همان روز در واکنش به این حمله اعلام کرد؛ عملیات نظامی خود علیه غزه را با عنوان «نگهبان دیوارها» آغاز کرده و پس از آن حملات هوایی خود را

علیه اهداف مختلفی در نوار غزه شروع کرده است. (الجزیره نت، ۲۰۲۱)

مانند جنگ‌های گذشته، مصر به‌عنوان همسایه جغرافیایی طرفین جنگ برای پایان دادن به آن و دستیابی به توافق آتش‌بس اقدام به میانجی‌گری کرد و به این ترتیب، بار دیگر بر جایگاه خود در این پرونده تأکید کرد و اهتمام خود را به پرونده فلسطینی نشان داد و به این تلاش‌ها برای دستیابی به آتش‌بس از طریق مذاکرات بین طرفین تا به نتیجه رسیدن توافق ادامه داد و در این راستا، ابتکار عمل بازسازی غزه از طریق سرمایه‌گذاری و مشارکت شرکت‌های مصری به‌عنوان ایجاد فرصتی برای تضمین آتش‌بس را ارائه کرد و همچنان به مذاکرات غیرمستقیم درباره پرونده‌های محاصره، بازسازی و تبادل اسرا به‌عنوان محورهای اصلی دستیابی به آتش‌بس طولانی مدت در نوار غزه و ایجاد فرصت‌هایی برای آشتی فلسطینی و حل و فصل سیاسی مسائل بین گروه‌های فلسطینی ادامه داد. (یاسین، ۲۰۲۱: ۱۱۵)

با عنایت به آنچه گذشت مسئله اصلی پژوهش، بررسی تحولات و رخداد‌های جنگ ۱۲ روزه سال ۲۰۲۱ میلادی است که از این منظر به تحلیل کنشگری سیاسی-امنیتی مصر در جنگ ۱۲ روزه غزه براساس نظریه پراگماتیسم می‌پردازیم.

۲. پیشنهاد تحقیق

با بررسی آثار مرتبط با موضوع مقاله، مهم‌ترین پژوهش‌هایی که از نظر موضوعی و زمانی با مقاله پیش رو ارتباط دارد در دو دسته مقالات فارسی و عربی به شرح ذیل احصا شد:

۱- حشمت الله فلاحت‌پیشه و فاطمه سوری (۱۳۹۵)؛ جایگاه فلسطین در سیاست خارجی مصر؛ از مبارک تا السیسی، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست. مدعای نویسندگان آن است که مسئله فلسطین یکی از موضوعات چالش‌برانگیز در سیاست خارجی مصر است و اهمیت آن با توجه به عوامل داخلی و خارجی در سیاست خارجی کشور متغیر بوده است.

۲- حسن احمدیان (۱۳۹۷)؛ سیاست خارجی مصر از مرسی تا السیسی: تغییر درون‌پارادایمی، فصلنامه روابط خارجی. هدف این مقاله «بررسی مبانی و ابعاد نوین سیاست خارجی مصر در دوره عبدالفتاح السیسی» است. مدعای نویسنده آن است که پس از به قدرت رسیدن السیسی، وی به سیاست و روابط خارجی به‌ویژه پیشبرد برخی تغییرات اهتمام داشته است.

۲- یاسر زیاده (۲۰۱۵): تحديات السياسة الخارجية المصرية، المعهد المصري للدراسات. در این پژوهش که در قالب یک تحلیل سیاسی تدوین شده، ضمن پرداختن به چالش‌های محیط داخلی و خارجی مصر و اشاره به تأثیرات این چالش‌ها در سیاست خارجی این کشور، به موانع و محدودیت‌های داخلی و خارجی مصر در راستای پیشبرد سیاست خارجی آن اشاره شده است. از جمله موانع داخلی در این راستا عبارت‌اند از: نهاد ریاست جمهوری (مرحله تولی دولت پس از کودتا توسط عدلی منصور و مرحله به قدرت رسیدن السیسی)، نیروهای مسلح، وزارت خارجه، قدرت اقتصادی، نخبگان سیاسی، اقتصادی و رسانه‌ای، افکار عمومی، مؤسسه دینی و رسانه‌های گروهی. موانع و محدودیت‌های خارجی نیز به این شرح است: محیط عربی، محیط منطقه‌ای (رژیم صهیونیستی، کشورهای حوزه رود نیل، ترکیه، ایران)، محیط بین‌المللی.

۳- احمد ابوالحسن زرد (۲۰۱۵): مصر و القضية الفلسطينية. این مقاله به بررسی موضع مصر نسبت به پرونده فلسطین در سال‌های ۲۰۰۸، ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ میلادی پرداخته و ضمن مرکزی دانستن موضوع فلسطین نزد رهبران فعلی مصر، مدعی است دوره السیسی منجر به احیای پرونده فلسطین در مصر شده و رهبران مصر السیسی طرفین فلسطینی و اسرائیلی را به انجام مذاکرات تشویق کرده و نقش این کشور در ایجاد آرامش بین فلسطینی‌ها و اسرائیلی‌ها همچنان در منطقه بی‌بدیل است.

۴- طارق دیاب (۲۰۲۱): مواقف الدول الخليجية من الإنتفاضة الفلسطينية، المعهد المصري للدراسات. این مقاله به مواضع کشورهای حوزه خلیج فارس نسبت به جنگ ۱۲ روزه غزه در سال ۲۰۲۱ میلادی اشاره کرده و اگرچه تمرکز آن بر کشورهای قطر، کویت، عربستان سعودی، امارات و عمان است؛ به دلیل نقش جانبی و حاشیه‌ای آنها نسبت به مصر، ناگزیر به نقش این کشور در جنگ اخیر نیز اشاره کرده است.

۵- نوره الحفیان و محمود جمال (۲۰۲۱): ما بعد ترامب تحولات الموقف المصري فی الملف الليبي، المعهد المصري للدراسات. نویسندگان بر این باورند که ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۰ و ماه‌های اولیه سال ۲۰۲۱ تغییرات قابل توجهی در موضع مصر نسبت به صحنه لیبی رخ داده که از یک طرف ناشی از پیشران‌های داخلی نظامی و سیاسی لیبی و از طرف دیگر تابع تغییرات در صحنه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی بوده و تمامی این تغییرات و دلایل آن در روند نقش آینده مصر در لیبی تأثیرگذار خواهد بود.

۶- جمال سلیم (۲۰۲۰) در مقاله سیاست خارجی مصر پس از انقلاب ۲۰۱۱: پویایی تداوم و تغییر، وقوع انقلاب مصر در سال ۲۰۱۱ را عامل تحول در انتظارات محافل دانشگاهی و سیاسی نسبت به گفتمان سیاست خارجی جدید مصر در پاسخ به مطالبات جامعه انقلابی این کشور و نیروهای سیاسی رقیب می‌داند که می‌خواستند قدرت خود را رقم بزنند لذا وی در این مقاله در پی شناسایی الگوهای تداوم و تغییر و علل اصلی آنها، تحولات سیاست خارجی مصر را در دوره پس از انقلاب ۲۰۱۱ بررسی می‌کند.

۷- ایگناتیو و بووسانیواسکی (۲۰۱۸) در مقاله سیاست خارجی مصر تحت رهبری عبدالفتاح السیسی به تغییرات انقلابی در سیاست خارجی مصر پس از به قدرت رسیدن عبدالفتاح السیسی می‌پردازند.

۸- باسم القاسم و ربیع الدنان (۲۰۱۷)، مصر بین عهدین مرسى و السیسی (دراسة مقارنة)، مرکز الزيتونة للدراسات و الإستشارات، بیروت. نویسندگان در فصل هفتم این کتاب ضمن پرداختن به سیاست خارجی مصر، محورهای مهم پرونده فلسطین از منظر دولتمردان مصری را در این موارد خلاصه کرده‌اند: رابطه مصر با مقاومت فلسطینی، عملیات تبادل اسرا، آشتی فلسطینی، محاصره غزه، پناهندگان فلسطینی و رابطه با رژیم صهیونیستی. آنها بر این باورند که دولت کنونی مصر دارای روابطی قوی با رژیم صهیونیستی است و در امور ملتهب منطقه نیز با این رژیم همکاری می‌کند که مزیت مهم‌تری را نیز برای قاهره به همراه دارد که عبارت است از دستیابی به توافق با واشنگتن. در نتیجه، مصر نقش مؤثر و مستمر خود در پرونده فلسطین را از دست داده و همین امر رژیم صهیونیستی را به تجاوزات بیشتر علیه فلسطینی‌ها تشویق و تحریک می‌کند.

۹- محمد عرفه و میچیسلاو بودوشینسکی (۲۰۱۸)، درک سیاست مصر در قبال لیبی. نویسندگان مقاله سیاست مصر در قبال لیبی را ناشی از نگرانی‌های امنیتی مشروع، روابط اقتصادی، تمایل به ثبات در همسایه غربی خود و اهداف سیاسی و ایدئولوژیک عبدالفتاح السیسی، رئیس‌جمهور مصر و حامیان وی می‌دانند.

نوآوری پژوهش حاضر نسبت به آثار بررسی شده را می‌توان در تلاش برای کشف، شناسایی و معرفی شخصیت عمل‌گرای عبدالفتاح السیسی رئیس‌جمهور مصر دانست. علاوه بر آن جستجوی منابع و مطالعات انجام‌شده در داخل و در منطقه به زبان عربی نشان داده که تاکنون تحقیق و مقاله مستقلى با موضوع این پژوهش انجام نشده است.

۳. چهارچوب نظری: رهیافت پراگماتیسم سیاسی

پراگماتیسم فلسفه‌ای است که اولین بار در امریکا پدید آمد و در تفکر و حیات عقلی این سرزمین تاثیر زیادی بر جای گذاشت. این فلسفه در اواخر قرن نوزدهم با متفکرانی نظیر ویلیام جیمز و جان دیویی به ظهور رسید. به نظر این متفکران، پراگماتیسم انقلابی است علیه ایده‌آلیسم و کاوش‌های عقلی محض که هیچ فایده‌ای برای انسان ندارد. ویلیام جیمز در کتاب «پراگماتیسم»، که شاید بتوان آن را مهم‌ترین منشور نحله پراگماتیسم دانست، ادعا کرده که پراگماتیسم را می‌توان «نظریه حقیقت» به شمار آورد. (James, 1909: 143-145)

در دوران معاصر، اصطلاح «پراگماتیسم سیاسی» کاربرد بسیار زیادی دارد. این اصطلاح بیشتر به معنای «واقع‌گرایی»، «مصلحت‌اندیشی» و «عمل‌گرایی» مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر این اساس، دولتمردان و سیاستمداران «پراگماتیست» به کسانی اطلاق می‌شوند که امکانات عملی و مصلحت روز را بر معتقدات خود مقدم می‌شمارند و برای پیشرفت مقاصد خود یا ماندن بر مسند قدرت، انعطاف نشان می‌دهند. به لحاظ نظری، در حوزه سیاست و حکومت می‌توان به ویژگی‌های مختلفی از پراگماتیسم اشاره کرد که هر یک از آنها به نحوی در عمل سیاسی تأثیرگذار هستند. (سبزیان و بهمن، ۱۳۸۹: ۱۰۸). واقع‌گرایی به معنای توجه به عناصر واقعی و آنچه که هست، از جایگاه مهمی در پراگماتیسم سیاسی برخوردار است. بی‌توجهی به آرمان‌ها و آرمان‌گرایی نیز به‌عنوان مبدأ و پایه اساسی تفکر، همواره یکی از ویژگی‌های سیاست‌های پراگماتیستی بوده است. از این حیث حتی می‌توان پراگماتیسم را واکنشی در برابر ایده‌آلیسم محسوب کرد. یک پراگماتیست کاملاً منعطف و قادر به تطبیق خویش با شرایط متضاد است. در این تفکر، از پیش نمی‌توان تشخیص داد یا تعیین کرد که چه چیز به صلاح است و چه چیز به صلاح نیست، بلکه در عمل باید دید که منافع در کدام جهت تأمین می‌شود. (سبزیان و بهمن، ۱۳۸۹: ۱۱۰) در عرصه عمل، سیاست مبتنی بر پراگماتیسم از نقش و جایگاه مهمی در سیاست داخلی و خارجی کشورها برخوردار است؛ به‌نحوی که در عرصه داخلی، سیاستمداران و احزاب حامی خط‌مشی‌های پراگماتیستی از سایر سیاستمداران و احزاب قابل تشخیص هستند. با توجه به آموزه‌های پراگماتیستی، خط‌مشی اصلی این سیاستمداران و احزاب را می‌توان در مواردی همچون کسب و حفظ قدرت، عمل‌گرایی، مصلحت‌اندیشی، میان‌رویی و محافظه‌کاری مشاهده کرد. برای مثال دو حزب «جمهوری‌خواه» و «دموکرات» در امریکا، با پیروی از سیاست‌های پراگماتیستی به

شکل دادن جریان سیاست و دستور کار امور سیاسی در این کشور کمک کرده‌اند؛ به نحوی که این احزاب، نه تنها مناقشات حاصل از شکاف‌های اجتماعی، انگیزش‌های عقیدتی و... را در امریکا به حداقل رسانده‌اند، بلکه عملاً خود را به‌عنوان دو حزب قدرتمند و باثبات به جامعه تحمیل کرده و منافع زیادی را نیز کسب می‌کنند. (سبزیان و بهمن، ۱۳۸۹: ۱۱۱)

به طور کلی، امروزه آموزه‌های پراگماتیسم در زندگی سیاسی برخی از کشورهای جهان رسوخ کرده است. از دیدگاه پراگماتیسم، تداوم قدرت سیاسی بدون برخورداری از انعطاف‌پذیری پراگماتیستی، کار دشواری است. (سبزیان و بهمن، ۱۳۸۹: ۱۱۲) امروزه پراگماتیسم آگاهانه یا ناآگاهانه به یکی از رویه‌ها و خط‌مشی‌های اساسی در حوزه سیاست داخلی و خارجی برخی از کشورها مبدل شده است. باید توجه داشت که انسان‌ها هر روزه اعمالی را انجام می‌دهند که برای آنها سود داشته باشد. این اعمال گاهی آگاهانه و در برخی موارد به صورت ناآگاهانه از انسان سر می‌زند. مسلماً دامنه چنین رویکردی به جامعه و سیاست نیز کشیده شده است؛ به نحوی که امروزه برخی از سیاستمداران حتی بی‌آنکه خود بدانند یا بخواهند، از پراگماتیسم سیاسی پیروی می‌کنند و روش‌ها و اعمالی اتخاذ می‌کنند که نتایج سودمندی در بر داشته باشند. (سبزیان و بهمن، ۱۳۸۹: ۱۲۰) در بعد خارجی و روابط کشورها با یکدیگر نیز می‌توان پراگماتیسم سیاسی را مشاهده کرد؛ به نحوی که امروزه کسب منفعت، بی‌توجهی به آرمان‌ها، بی‌اعتنایی به اخلاقیات و همچنین استفاده از روش‌های نادرست برای دستیابی به منافع و افزایش قدرت ملی، از جمله مهم‌ترین شاخص‌های سیاست خارجی عمل‌گرا محسوب می‌شوند. در یک سیاست خارجی عمل‌گرا، نتیجه نهایی مهم‌تر از شیوه‌ای است که اتخاذ می‌شود. در واقع، هدف وسیله را توجیه می‌کند. برای نمونه، در جریان تهاجم نظامی ایالات متحده امریکا به افغانستان و عراق، علی‌رغم آنکه سیاستمداران امریکایی از هزینه‌های مالی و تلفات انسانی چنین عملی آگاهی داشتند، با این حال به سبب منفعتی که برای خود متصور بودند، به آن عمل دست زدند و برای دولت امریکا اهمیتی نداشت که در جریان این تهاجم نظامی، چند هزار تن جان خود را از دست خواهند داد یا با مشکلات مختلفی نظیر آوارگی، گرسنگی و... مواجه خواهند شد. آنچه برای سیاستمداران امریکایی اهمیت داشت، منفعتی بود که از این حمله نظامی عاید ایالات متحده می‌شد. البته پیگیری سیاست‌های پراگماتیستی همواره دارای نتایج منفی نیست و در بعضی از موارد می‌تواند کشورها را در دستیابی به منافع مثبت نیز یاری رساند.

۳-۱. مواضع کشورهای عربی منطقه نسبت به جنگ ۱۲ روزه غزه در می ۲۰۲۱ میلادی

اگرچه موضوع اصلی مقاله بررسی کنشگری سیاسی-امنیتی مصر در جنگ ۱۲ روزه غزه در سال ۲۰۲۱ میلادی است؛ به منظور درک بهتر و عمیق‌تر از روند تحولات جاری، بررسی مواضع کشورهای عربی منطقه در این زمینه اجتناب‌ناپذیر است. واکنش‌های کشورهای عرب منطقه را می‌توان در دو سطح بررسی کرد:

(اول) موضع نسبت به تلاش‌ها برای بیرون راندن فلسطینی‌ها از محله شیخ جراح و تلاش برای هجوم به مسجد الاقصی؛

(دوم) موضع نسبت به تنش نظامی بین جنبش‌های مقاومت در غزه و اسرائیل.

۱- موضع نسبت به تلاش‌ها برای بیرون راندن فلسطینی‌ها و هجوم به مسجد الاقصی

همه کشورهای حوزه خلیج فارس از جمله عربستان سعودی، امارات، بحرین، عمان، قطر و کویت ضمن اعلام محکومیت و مخالفت با تلاش‌های انجام‌شده برای بیرون راندن فلسطینی‌ها از محله شیخ جراح و تلاش‌ها برای حمله به مسجد الاقصی، خواستار توقف این اقدامات شدند. (خلیج آنلاین، ۲۰۲۱) علاوه بر آن، قطر در هم در اواخر می ۲۰۲۱، جلسه فوق‌العاده شورای اتحادیه عرب را برای پاسخگویی به درخواست فلسطینی‌ها برگزار کرد تا جنایت‌ها و تجاوزات اسرائیلی‌ها در شهر اشغالی قدس و مقدسات اسلامی و مسیحی را بررسی کند که محکومیت‌های عربی، اسلامی و بین‌المللی را در پی داشت. (الجزیره نت، ۲۰۲۱)

۲- تنش نظامی بین جنبش‌های مقاومت در غزه و اسرائیل

در این مرحله شاهد مواضع متفاوتی هستیم؛ قطر خواستار تحرکات فوری جامعه بین‌الملل برای توقف تجاوزات و پاکسازی نژادی اسرائیل علیه ملت فلسطین شد. (آناضول، ۲۰۲۱) همچنان‌که محمد بن عبدالرحمن آل ثانی، وزیر خارجه قطر، با اسماعیل هنیه، رئیس دفتر سیاسی جنبش حماس، در ۱۵ می ۲۰۲۱ ملاقات کرد و طی آن تجاوزات اخیر اسرائیل بررسی شد. (الرأیة، ۲۰۲۱)

عبدالله بن زاید آل نهیان، وزیر خارجه امارات، گفت کشورش جهت دعوت به توقف خشونت و اقدامات خصمانه با دیگر کشورها هم‌نظر است و از همه طرف‌ها می‌خواهد

بیشترین حالت خویشتن‌داری را از خود نشان دهند و گام‌هایی فوری برای پایبندی به آتش‌بس و شروع گفتگوهای سیاسی اتخاذ کنند. وی همچنین تأکید کرد حوادث دردناکی که هفته پیش شاهد آن بودیم یادآور نکته مهمی مبنی بر ضرورت آغاز گفتگوهای مسالمت‌آمیز و آشتی است و مبنای توافق‌نامه‌های «ابراهیم» نیز همین است تا برای نسل‌های فعلی و آتی ما زندگی مسالمت‌آمیز با همسایگان توأم با صلح، کرامت و شکوفایی را به ارمغان بیاورد. (الشرق الأوسط، ۲۰۲۱).

فیصل بن فرحان، وزیر خارجه عربستان سعودی، طی تماس تلفنی با همتای فلسطینی خود ریاض مالکی تأکید کرد که کشورش ضمن محکومیت اقدامات غیرقانونی مقامات اشغالگران اسرائیلی، خواستار تکمیل تلاش‌های جاری برای ایجاد راه‌حلی عادلانه فراگیر در پرونده فلسطین شد تا ملت فلسطین بتواند طبق قطعنامه‌های قانونی بین‌المللی و ابتکار صلح عربی یک دولت مستقل فلسطینی در مرزهای سال ۱۹۶۷ به پایتختی قدس شرقی را تشکیل دهد. (الشرق الأوسط، ۲۰۲۱)

وزیر خارجه کویت ضمن برقراری سلسله تماس‌های تلفنی در چهارچوب تلاش‌های دیپلماتیک با هدف توقف تنش بین اسرائیل و فلسطین با وزرای خارجه قطر، مصر، اردن و فلسطین صحبت کرد. (الشرق، ۲۰۲۱) وی در این تماس‌ها بر ایستادگی مردم کویت در کنار فلسطین در مواجهه با تجاوزات اسرائیل در شهر قدس و نوار غزه تأکید کرد. (آر.تی. عربی، ۲۰۲۱)

سلطنت عمان از جامعه بین‌الملل خواستار مداخله فوری برای مجبور کردن اسرائیل به توقف هجوم نظامی به غزه شد. (الیوم السابع، ۲۰۲۱)

بحرین نیز ضمن تأکید بر تشکیل دولت فلسطینی به پایتختی قدس شرقی، خواستار توقف تجاوزات اسرائیل شد. (آر.تی. عربی، ۲۰۲۱)

نکته قابل توجه در مواضع فوق، تکراری بودن، تشریفاتی بودن و عادی‌انگاری مقامات عربی منطقه است؛ به گونه‌ای که همگی آنها طی یک سناریو تکراری ضمن برقراری تماس‌های تلفنی تشریفاتی کم‌اثر (اگر نگوییم بی‌اثر) و اتخاذ مواضعی کاملاً عادی، به گونه‌ای با این موضوع برخورد می‌کنند که گویی هر لحظه منتظر چنین اتفاقی بوده و هستند. همچنان‌که تفاوت قائل شدن در مواضع آنها در برابر حمله به مسجد الاقصی و غزه، حاکی از طراحی پروژه

دوگانه (فلسطینی خوب- فلسطینی بد) است تا از این طریق اختلافات و شکاف بین گروه‌های فلسطینی همچنان باقی بماند.

۲-۳. کنشگری سیاسی- امنیتی مصر در جریان جنگ ۱۲ روزه غزه سال ۲۰۲۱ میلادی

با بررسی اسناد و مطالعه منابع موجود می‌توان دو رویکرد کلی را نسبت به فعالیت‌های مصر و به‌ویژه رئیس‌جمهور این کشور عبدالفتاح السیسی نسبت به جنگ اخیر غزه شناسایی کرد که عبارت‌اند از رویکرد عمل‌گرایانه و رویکرد منفعت‌طلبانه که در ادامه تلاش می‌شود این دو رویکرد بررسی و ارزیابی شود.

الف- رویکرد عمل‌گرایانه

مروجان این رویکرد که عمدتاً رسانه‌های داخلی و حامی دولت هستند ضمن تأکید بر محوری بودن نقش مصر، از یک طرف سعی دارند قاهره را بازیگر مطلق این پرونده نشان دهند و از طرف دیگر در تلاش‌اند مصر را برنده اصلی این میدان توصیف کنند. مبتنی بر این رویکرد، مصر در کسب مدیریت توافق آتش‌بس بین رژیم صهیونیستی و گروه‌های فلسطینی پس از ۱۲ روز جنگ میان طرفین، عملکردی موفقیت‌آمیز از خود به ثبت رسانده است. بر این اساس، منظومه سیاست خارجه مصر در دو سطح دیپلماسی سیاسی و امنیتی، طی مواجهه اخیر در شیخ جراح و نوار غزه، قدرت قابل‌ملاحظه‌ای از تحرکات سریع میان فلسطینی‌ها و رژیم صهیونیستی و همچنین سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی را به نمایش گذاشت تا به بحران شدیدی پایان دهد که می‌توانست وخیم‌تر شود. نتیجه این تحرکات نیز به قبول آتش‌بس از جانب طرفین منازعه منجر شد؛ آن‌هم قبل از آنکه این مواجهه به یک جنگ شهری و از بین رفتن صدها غیرنظامی منجر شود، تا جایی که مصر به دلیل تلاش‌هایش توسط طرف‌های بین‌المللی مورد تقدیر قرار گرفت (الاهرام، ۲۰۲۱) که از جمله این مواضع بین‌المللی می‌توان به این موارد اشاره کرد:

جین ساکی، سخنگوی کاخ سفید تصریح کرد که مصر، قطر و تونس می‌توانند در کوتاه‌مدت برای پایان دادن به منازعه نقش ایفا کنند. (عربی، ۲۰۲۱)

وزیر خارجه قطر نیز طی تماس‌های تلفنی جداگانه با هم‌تایان امریکایی و مصری خود، آنتونی بلینکن و سامح شکر بر ضرورت تحرک بین‌المللی برای توقف تجاوزات وحشیانه

اسرائیل تأکید کرد. (خلیج آنلاین، ۲۰۲۱)

فیصل بن فرحان، وزیر خارجه عربستان سعودی، با همتای کویتی خود شیخ احمد ناصر محمد صباح و همتای مصری اش سامح شکر، تحولات اوضاع فلسطینی را بررسی کرد و وزیران سعودی و مصری بر ضرورت آتش‌بس فوری تأکید کردند و مجدداً از جامعه بین‌الملل خواستار ایستادگی در برابر اقدامات متجاوزانه اسرائیل علیه ملت فلسطین شدند. (الشرق الأوسط، ۲۰۲۱)

بر اساس برخی برآوردها پس از عادی‌سازی روابط امارات و اسرائیل، این کشور قادر خواهد بود نقش میانجی‌گرانه بین اسرائیلی‌ها و اعراب به‌طور کل و فلسطینی‌ها را به‌طور خاص از مصر بریابد، ولی روند حوادث بیانگر اشتباه این برآوردها بود، زیرا حتی ایالات متحده نیز به امارات به‌عنوان یکی از کشورهایی که می‌تواند تنش اخیر را به آرامش برساند نگاه نکرد و فقط از مصر، تونس و قطر نام برد. (دیاب، ۲۰۲۱)

برای توضیح بیشتر این رویکرد باید به مقاله روزنامه امریکایی واشنگتن پست در روز جمعه هفتم خرداد ۱۴۰۰ اشاره کرد که طی یک گزارش تحلیلی درباره جنگ اخیر رژیم صهیونیستی و حماس نوشت: «سیسی تنها پیروز واضح نبرد اسرائیل و حماس است.» این روزنامه تصریح کرد: رئیس‌جمهور مصر عبدالفتاح السیسی از نقش کشورش در ایجاد آتش‌بس بین اسرائیل و جنبش حماس در نوار غزه [برای ارتقای جایگاه خودش] بهره‌برداری کرد. این روزنامه همچنین اشاره کرد که رئیس‌جمهور امریکا جو بایدن گفته بود که هرگز به دیکتاتور موردپسند ترامپ چک سفید امضا نمی‌دهد - در اشاره به روابط السیسی با رئیس‌جمهور سابق امریکا دونالد ترامپ - و از السیسی خواسته بود «کارنامه بد خود در زمینه حقوق بشر را بهبود بخشد.» بایدن همچنین در چهار ماه اول ریاست جمهوری خود نیز با السیسی تماس نگرفت که بنا بر ادعای نویسنده مقاله این موضوع حاکی از نارضایتی بی‌سابقه از هم‌پیمان اصلی امریکا در غرب آسیاست. در ادامه مقاله آمده است: «منازعه اخیر اسرائیل و فلسطین، فرصتی را برای السیسی به‌وجود آورد، زیرا مصر یکی از معدود قدرت‌های منطقه است که هم‌زمان دارای روابط مستحکمی با حماس و اسرائیل است؛ به‌گونه‌ای که طرفین در روز پنجشنبه ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۰، تحت نظارت مصر به آتش‌بس دست یافتند. به نوشته این روزنامه، از نظر بسیاری از تحلیلگران و شخصیت‌های دیپلماتیک، تنها پیروز واضح نبرد اخیر صهیونیست‌ها و فلسطینی‌ها شخص عبدالفتاح السیسی، رئیس‌جمهور مصر، است. این روزنامه به نقل از مصطفی کمال

سعید، استاد علوم سیاسی در دانشگاه قاهره آورده است: «در مقابله با اظهاراتی که معتقد به پسرفت نقش مصر در سیاست‌های غرب آسیا بود، الیسیسی اهمیت خود و مصر را نشان داد و به ایالات متحده ثابت کرد که وی می‌تواند بازیگر مؤثر در صحنه‌های خاص منطقه باشد.» براساس مقاله واشنگتن پست، برخی نمایندگان امریکایی خواستار کاهش کمک نظامی دریافتی مصر به میزان ۳ میلیارد دلار هستند تا به‌عنوان اهرم فشاری بر قاهره برای بهبود وضعیت حقوق بشر در این کشور عمل کند، ولی نقشی که مصر در این آتش‌بس ایفا کرد ممکن است موجب تغییر این رویکرد واشنگتن شود. این روزنامه همچنین اشاره کرد که پس از اعلام آتش‌بس، بایدن صادقانه از الیسیسی و تیم میانجی‌گر مصری تشکر کرد، زیرا وی نقش قاطعانه‌ای در وصول به توافق آتش‌بس ایفا کرد. همچنین این دو رئیس‌جمهور طی یک مکالمه تلفنی بر سر استمرار ارتباط بین خود توافق کردند. الیسیسی نیز به نوبه خود در توثیق‌های پی‌درپی از دریافت تماس بایدن و تشکر از وی به دلیل نقش او در موفقیت توافق آتش‌بس ابراز خوشحالی کرد و اضافه کرد این موضوع بر «عمق و ثبات روابط راهبردی بین مصر و ایالات متحده تأکید دارد.» حتی اگر به دولت الیسیسی در سطح گسترده‌ای به‌عنوان سرکوب‌گرترین دولت در تاریخ جدید مصر نگاه شود، رهبران اروپایی و منطقه‌ای نیز ضمن تماس تلفنی با الیسیسی ضمن اشاره به نقش وی، جایگاه مصر را به‌عنوان یک عامل توانمند در ایجاد ثبات در غرب آسیا به رسمیت شناختند. این در حالی است که در سطح منطقه این میانجی‌گری موفق، جایگاه مصر را در شرایطی تقویت کرد که رقبایی همچون عربستان سعودی، امارات متحده عربی، ترکیه و حتی روسیه در برابر آن صف‌آرایی کرده‌اند. (واشنگتن پست، ۲۰۲۱)

شبکه روسیه الیوم نیز در روز چهارشنبه ۹ می ۲۰۲۱، مقاله یک روزنامه امریکایی به مناسبت گذشت هفت سال از ریاست جمهوری الیسیسی بر مصر با عنوان «این دستاورد اوست، حال چه باید بکنند؟» را منتشر کرد. بر این اساس، روزنامه امریکایی «دِهیِل» ضمن اشاره به نقش بزرگ رهبری مصر در ثبات غرب آسیا و افریقا نوشت: «رئیس‌جمهور مصر عبدالفتاح الیسیسی در آن چیزی که دیگران شکست خوردند، موفق شد.» الیسیسی تلاش می‌کند نقش مصر را احیا کند و او در چیزی موفق شد که دیگران شکست خوردند. همچنین این روزنامه به تعدادی از مشکلات دوران الیسیسی و دستاوردهای او در پروژه‌های ملی اشاره کرد. این روزنامه تأکید کرد که ارتباط مصر در حال حاضر بخشی از برنامه‌های گسترده الیسیسی است و پس از گذشت نزدیک به یک دهه از تحولات موسوم به بهار عربی، سیاست مصر به سمت اتخاذ گام‌های

اولیه و اصولی برای بازگشت به رهبری منطقه‌ای پیش می‌رود؛ رهبری‌ای که از دهه ۵۰ تا ۹۰ ادامه داشته و مصر در آن دوره دولت اصلی عربی جهت صدور فرهنگی و قدرت نظامی بوده و رهبری را به دست داشته است. این روند در سال ۲۰۱۱ تغییر کرد؛ به گونه‌ای که قاهره بیشتر به امور داخلی متمایل شد و درگیر اعتراضات و صعود موقت گروه «اخوان المسلمین» بود. سپس السیسی وارد عرصه سیاست شد و زمام قدرت را به دست گرفت و دهه گذشته در حالی سپری شد که وی تلاش می‌کرد نفوذ کشور را احیا کند. این نفوذ از شمال و شرق افریقا شروع می‌شد؛ به گونه‌ای که مصر در پایان ماه می ۲۰۲۱ کمک‌های انسانی را به جیبوتی فرستاد و السیسی نیز برای انجام گفتگوهای دیپلماتیک به این کشور سفر کرد.

با وجود اینکه جیبوتی کشوری کوچک است، ولی پذیرای قواعد راهبردی قدرت‌های غربی است و نقش مهمی در امنیت شاخ افریقا ایفا می‌کند. پس از جیبوتی، مصر مانورهای نظامی با سودان برگزار کرد و توافق‌نامه فنی جدی برای همکاری دفاعی با کنیا امضا کرد. همچنان که سرلشکر محمد فرید حجازی، رئیس ستاد نیروهای مسلح، به کنیا و رواندا سفر کرد. مصر همچنین تمرینات آموزشی را با امارات و پاکستان انجام داد و قافله کمک‌های نظامی به غزه ارسال کرد. ارتباط مصر با کشورهای افریقایی تنها به صدور و نفوذ و روابط نظامی یا امنیتی منحصر نمی‌شود؛ به گونه‌ای که جفری فلیتمن، نماینده ویژه امریکا در شاخ افریقا، اخیراً برای انجام گفتگوهایی درباره سد اتیوپی به خارطوم سفر کرد، زیرا مصر و سودان از تأثیر این سد بر ذخایر آبی رود نیل ابراز نگرانی کرده بودند. ایفای نقش مصر در لیبی نیز ناشی از نگرانی آن از تروریسم و افراطی‌گری و افتادن این کشور در ورطه جنگ داخلی است. در نتیجه، روابط متشنج مصر و ترکیه در شرق دریای مدیترانه منجر به شراکت بیشتر مصر با یونان، قبرس و رژیم صهیونیستی شد و شاهد مهم‌تر از همه این‌ها ارتباط مصر با دولت سوریه است. همچنان که پس از ۱۰ سال از جنگ داخلی سوریه، وزیر خارجه مصر خواستار بازگشت این کشور به اتحادیه عرب شده است. هنگامی که مصر برای آتش‌بس در ۲۱ می ۲۰۲۱ بین رژیم صهیونیستی و حماس پس از ۱۲ روز درگیری اقدام کرد، به پایان نزاعی بی‌فرجام کمک کرد، زیرا جنبش حماس و زرادخانه بزرگ موشکی‌اش در برابر نیروی هوایی رژیم صهیونیستی قرار گرفت. همچنین قاهره بر سیاست خود مبنی بر تلاش برای کاهش تنش بین رژیم صهیونیستی و جنبش حماس در نوار غزه تأکید کرد، ولی این بار مصر آشکارا با عبور از مأموریت‌های سابقش در ۳۰ می ۲۰۲۱، برای اولین بار طی ۱۳ سال

گذشته میزبان وزیر خارجه اسرائیل در قاهره شد که تمامی این موضوعات بیانگر بخشی از تحولات آرام و البته باثبات در موضوع مصر و تلاش آن برای ازسرگیری نقش رهبری خود در خاورمیانه است. (روسیا الیوم، ۲۰۲۱)

بالاخره اینکه تحرکات نهادهای دولتی مصر طی این بحران موجب تشکیل یک گروه عملیاتی مشترک برای خدمت به آرمان فلسطینی شد. وزارت بهداشت این کشور پزشکی را برای فعالیت در بیمارستان‌های سینا جهت مداوای مجروحان فلسطینی اعزام کرد و دولت نیز به نوبه خود اعلام کرد معبر رفح را برای پذیرش مجروحان نوار غزه باز می‌کند. سازمان هلال احمر مصر نیز مواد غذایی، امدادی و پزشکی متعددی را به شمال سینا ارسال کرد.

اما ابتکار عمل بزرگ رئیس‌جمهور مصر، عبدالفتاح السیسی در پرداخت ۵۰۰ میلیون دلار کمک برای بازسازی نوار غزه اوج این تحرکات به حساب می‌آید. از طرف دیگر، این مواضع رسمی دولتی مورد حمایت قوی مردمی قرار گرفت و بازتاب آن در سخنرانی‌های «دکتر احمد عمر هاشم» روی منبر مسجد الازهر انعکاس یافت؛ به گونه‌ای که وی ضمن محکوم کردن تجاوزات رژیم صهیونیستی خواستار وحدت صفوف عربی شد. همچنین شیخ الازهر «دکتر احمد الطیب» نیز با راه‌اندازی یک کمپین به تمامی زبان‌های دنیا خواستار حمایت از آرمان فلسطینی شد.

به این ترتیب، مصر در روزهای این بحران به کانون واکنش‌های بین‌المللی و منطقه‌ای بی‌شماری تبدیل شد؛ به گونه‌ای که رهبری مصر و مسئولان این کشور از یک طرف تماس‌های زیادی را بین طرفین بحران برقرار می‌کردند و از طرف دیگر پذیرا و پاسخگوی تماس‌های حمایت‌آمیز و مشوقانه طرف‌های عربی و خارجی بودند که بالاترین آن را می‌توان تماس تلفنی جو بایدن، رئیس‌جمهور آمریکا، با رئیس‌جمهور مصر دانست که طی آن تلاش‌های السیسی برای توقف منازعه بین رژیم صهیونیستی و حماس را ستود. این در حالی است که تا قبل از این بحران، هیچ‌گونه تماسی بین بایدن و السیسی برقرار نشده بود. شایان ذکر است تمامی این تحرکات در شرایطی رخ داده که مصر سرگرم پرونده‌های منطقه‌ای دیگری از جمله سد النهضه، بحران نظامی لیبی و ... بوده که این امر بیانگر میزان پابندی رهبران و مردم مصر به آرمان فلسطینی است. (الأهرام، تداعیات ما بعد الحرب، ۲۰۲۱)

ب- رویکرد منفعت طلبانه

اما مدعیان این رویکرد بر این باورند که مصر با نگاهی منفعت طلبانه (به عنوان یکی از مؤلفه های پراگماتیسم) به بحران های نظامی پی در پی فلسطینی ها و رژیم صهیونیستی، به این پرونده همچون فرصت می نگرد و در این راستا دائما به دنبال مدیریت انحصاری پرونده فلسطین در سطوح میانجی گری برای آتش بس، بازسازی غزه و مبادله اسراست و این رویکرد حداقل از دوره انور سادات، رئیس جمهور اسبق مصر، شروع شده و در دوره حسنی مبارک دوران فرازونشیب خود را طی کرده و در دوران السیسی به نقطه اوج خود رسیده است. مدعیان مذکور نیز برای خود ادله ای غیر قابل انکار دارند که نمی توان به آسانی از کنار آنها گذشت. در این راستا، رحیم الخزعلی، کارشناس امور بین الملل، در مقاله ای با عنوان «منافع مصر و رژیم صهیونیستی و سیطره بر منابع فلسطینی ها» نوشت: در سال ۱۹۹۱ میلادی، در فاصله ۳۶ کیلومتری از نوار غزه یک میدان گازی کشف شد که در این صورت فلسطین یک کشور صادرکننده گاز خواهد شد، اما این موضوع چگونه در منافع مصر و رژیم صهیونیستی تأثیر خواهد داشت؟ به عبارت دیگر، منافع رژیم صهیونیستی و مصر از این مسئله چه خواهد بود؟ در کنفرانس توسعه سازمان ملل متحد، ژئوپلیتیک دانان و اقتصاددانان تأکید کردند که ذخایر نفتی و گازی گسترده در سرزمین های فلسطینی، کرانه باختری و سواحل غزه در دریای مدیترانه وجود دارد. گاز کشف شده در این منطقه حدود ۱۰۰ تریلیون فوت مکعب و نفت اکتشافی حدود ۱/۷ میلیارد بشکه است. در سندی با عنوان «اقتصاد اراضی اشغالی و احتمالات کشف نفت و گاز» تأکید شده است که درآمد حاصل از این ذخایر بالغ بر ۵۲۰۵ میلیارد دلار خواهد بود. از این رو، سیطره بر این گنجینه برای رژیم صهیونیستی و مصر مهم است. در سال ۲۰۲۰، رژیم صهیونیستی اقدام به صادرات گاز به مصر از طریق خط لوله کشیده شده در شمال سینا کرد. سپس مصر توافق نامه ای با رژیم صهیونیستی برای واردات ۸۵ میلیارد فوت مکعب گاز طی ۵۰ سال امضا کرد. در سال ۲۰۲۱، مصر با رژیم صهیونیستی قراردادی برای احداث خط لوله از شمال سرزمین های اشغالی تا شمال مصر برای افزایش صادرات و تسهیل صادرات گاز به اروپا امضا کرد که این اقدام انحصار روسیه در صادرات گاز به اروپا را خواهد شکست. همچنین چاه «لیفت» در رژیم صهیونیستی فقط به مصر و اردن گاز صادر می کند و صهیونیست ها نفت و گاز را به فلسطینی ها صادر می کنند. پس از انتفاضه فلسطینی ها در سال ۲۰۰۰، اسرائیل از سرمایه گذاری فلسطینی ها در حوزه های گاز غزه «مارین ۱» و «مارین ۲» که شرکت «بریتیش پترولیوم» آن را کشف کرده بود، جلوگیری

کرد. سپس بریتیش پترولیوم توافق‌نامه‌ای را با تشکیلات خودگردان برای استحصال ۶ درصد از چاه‌های مارین ۱ و ۲ و مستشاری پیمانکاری ۳۰ درصد امضا کرد، در حالی که فلسطینی‌ها تنها ۸ درصد سرمایه‌گذاری کردند. حجم ذخایر چاه‌های مذکور ۳۲ میلیارد متر مکعب و حجم سرمایه‌گذاری لازم بالغ بر ۱٫۲ میلیارد دلار است. در سال ۲۰۲۱، تشکیلات خودگردان با شرکت مصری «E gaz» برای سرمایه‌گذاری در تأسیسات زیربنایی چاه‌های مذکور قرارداد امضا کردند. رهبران حماس نیز خواستار آگاهی از جزئیات این قرارداد با مصر شدند. موسی ابومرزوق از رهبران این جنبش در این راستا تصریح کرد: «هرگز در برابر غارت منابع مان ساکت و مشاهده‌کننده نخواهیم بود و این موضع منجر به حساسیت مصر به جنبش حماس در غزه شد که با اخوان المسلمین مصر نیز در ارتباط است. غزه با مساحت ۳۵ کیلومتر مربع که ۲ میلیون فلسطینی را در خود جای داده بین تل آویو و مصر واقع شده است و رژیم صهیونیستی بر ۹۰ درصد از مرزهای آن تسلط دارد، در حالی که مصر یک گذرگاه باریک با غزه دارد و این حالت به غزه موقعیتی می‌بخشد که در انتقال گاز بین رژیم صهیونیستی و مصر تأثیرگذار باشد. پس از پیروزی حماس در انتخابات ۲۰۰۶ و سیطره بر چاه‌های مارین در سال ۲۰۰۷، رژیم صهیونیستی از سرمایه‌گذاری فلسطینی‌ها روی این چاه جلوگیری کرد. ناصر عبدالکریم، پروفیسور عربی-امریکایی، می‌گوید: رژیم صهیونیستی به دلایل سیاسی و اقتصادی مانع از سرمایه‌گذاری فلسطینی‌ها شده است و تا زمانی که این چاه‌ها به دست تشکیلات خودگردان نیفتد، هرگز اجازه سرمایه‌گذاری نخواهد داد. به جای آن رژیم صهیونیستی طرحی برای ارسال گاز به غزه به میزان یک میلیون متر مربع داشت که برای راه‌اندازی یک ایستگاه برق با ۴۰۰ مگاواتی کفایت می‌کرد. اتحادیه اروپا نیز پیشنهاد کرد چهار کیلومتر به غزه به قیمت ۵ میلیون یورو اختصاص می‌یابد، در حالی که قطر ۴۵ کیلومتر و به میزان ۷۰ میلیون یورو برای بخش اسرائیلی سرمایه‌گذاری می‌کند، ولی کاملاً واضح است که رژیم صهیونیستی هرگز اجازه سرمایه‌گذاری در چاه‌های مارین و پروژه آب در غزه را نخواهد داد مگر در صورتی که بر سرمایه‌گذاری در چاه‌های گاز آن منطقه سیطره یابد؛ به گونه‌ای که قدرت توقف صدور گاز در هر لحظه را داشته باشد. طبق تجربه ۷۰ سال گذشته، اسرائیل هرگز به فلسطینی‌ها اجازه سرمایه‌گذاری روی منابع خودشان را نخواهد داد، در حالی که توافقاتی را با مصر درباره کیفیت بهره‌برداری از منابع فلسطینی‌ها و بازتوزیع آنها انجام داده است. این شاید یکی از دلایل مهم ابتکار عمل مهم برای حل منازعه صهیونیست‌ها با غزه در نبرد سیف القدس در یک ماه قبل است بنابراین علاوه بر

عامل امریکایی، منافع مصر با رژیم صهیونیستی و انگیزه‌های اقتصادی موجب ایفای نقش مصر به عنوان میانجی در عملیات آتش‌بس شده است. (خزعلی، ۲۰۲۱: ۲۲)

۳-۳. رفتارشناسی سیاست خارجی مصر در دوره السیسی پیرامون پرونده فلسطینی

به طور خلاصه محورهای مهم پرونده فلسطین از منظر دولتمردان مصری به این شرح است: رابطه مصر با مقاومت فلسطینی، عملیات تبادل اسرا، آشتی فلسطینی، محاصره غزه، پناهندگان فلسطینی و رابطه با رژیم صهیونیستی. اما از آنجاکه دولت کنونی مصر دارای روابطی قوی با رژیم صهیونیستی است و در امور ملتهد منطقه نیز با این رژیم همکاری می‌کند، مزیت مهم‌تری نیز برای قاهره به همراه دارد که عبارت است از دستیابی آن به توافق با واشنگتن؛ در نتیجه، مصر نقش مؤثر و مستمر خود در پرونده فلسطین را از دست داده و همین امر رژیم صهیونیستی را به تجاوزات بیشتر علیه فلسطینی‌ها تشویق و تحریک می‌کند. (قاسم و الدنان، ۲۰۱۷: ۱۲)

از سقوط مرسی و به دست گرفتن حکومت توسط السیسی در مصر تا امروز در مجموع دوروند شروع شده است: یکی انزوای جنبش حماس که روند صعودی داشت و دوم، تقویت جایگاه حکومت خودگردان. بر این اساس، حکومت خودگردان و رژیم صهیونیستی از به قدرت رسیدن السیسی و سرنگونی مرسی سود بردند بنابراین السیسی در راستای بهره‌گیری از جایگاه استراتژیک مصر برای جلب منافع عمل خواهد کرد. در مورد فلسطین و رژیم صهیونیستی هم همین کار را خواهد کرد. به عبارت دیگر، تعامل با این رژیم تشدید خواهد شد و حماس در محاصره شدیدتری قرار می‌گیرد و محوریت این سیاست نیز حفظ کمپ دیوید خواهد بود. تأکید السیسی و نخبگان بر این مؤلفه‌ها به‌طور مستمر ادامه دارد و در آینده نیز ادامه خواهد داشت تاجایی که مصر بتواند ثبات خود را حفظ کند. (احمدیان، ۱۳۹۳: ۵۵) در این راستا، محمود عباس، رئیس تشکیلات خودگردان، طی شش سال گذشته ۲۳ جلسه با رئیس‌جمهور مصر عبدالفتاح السیسی داشته که این امر بیانگر رویکرد حمایت‌آمیز قاهره از تشکیلات خودگردان در مقابل جنبش حماس و دیگر گروه‌های مقاومت فلسطینی است. با وجود این باید پذیرفت که دولت کنونی مصر در پیشبرد پرونده فلسطین دارای راهبردهایی است که مهم‌ترین آنها را می‌توان «مدیریت پرونده فلسطینی و نه حل آن، انحصار مدیریت پرونده در برابر رقبای امنیتی کردن پرونده فلسطینی و بالاخره منفعت‌طلبی» دانست که طبیعتاً هر یک از این راهبردها، به دنبال تحقق اهدافی هستند و ضمن داشتن توانمندی‌های معین و اتخاذ رویکردهای مشخص با موانعی نیز روبه‌رو هستند. (رشوان، ۲۰۲۱: ۳۳)

جدول ۱. توضیحی راهبردهای مصر در پرونده فلسطین

ردیف	راهبردها	اهداف	توانمندی‌ها	رویکردها	موانع
۱	مدیریت پرونده و نه حل آن	امتیازگیری مستمر	مزیت‌های جغرافیایی	فرسایشی کردن	کشورهای عضو جبهه مقاومت
۲	انحصار مدیریت پرونده	حذف بازیگران رقیب منطقه ای	سابقه میانجی‌گری	یکجانبه‌گرایی	کشورهای عربی حوزه خلیج فارس
۳	امنیتی کردن مدیریت پرونده	کنترل طرفین درگیر	إشراف سازمان اطلاعات مصر بر موضوع	مدیریت محرمانه	ارتباط گروه‌های مقاومت با دیگر کشورهای منطقه
۴	کسب منافع	منافع سیاسی، امنیتی و اقتصادی	منافع مشترک با امریکا و رژیم صهیونیستی	جانبداری از رژیم صهیونیستی	امتیازخواهی طرف فلسطینی

۳-۴. دستاوردهای جنگ ۱۲ روزه غزه برای مصر

در یک نگاه تلفیقی و جمع بین رویکرد عمل‌گرایانه و منفعت‌طلبانه مصر نسبت به پرونده فلسطین، نکته غیرقابل‌انکار عبارت است از دستاوردهای این پرونده به‌طور کل و جنگ اخیر به‌طور خاص برای مصر. در این راستا می‌توان به مهم‌ترین دستاوردهای مصر از این پرونده اشاره کرد:

اول: اعتراف بین‌المللی به نقش مصر به‌عنوان اصلی‌ترین کانون حل و فصل پرونده فلسطین و تضمین صلح منطقه‌ای. شایان ذکر است با وجود نقش‌های جزئی دیگر قدرت‌های منطقه‌ای و بالا رفتن سقف اظهارات خصمانه آنها در بهره‌برداری از بحران فلسطین، قاهره در عمل به‌تنهایی توانسته اعتماد طرف‌های متعدد را در راستای ایفای نقش به نفع پرونده فلسطین و صلح و امنیت منطقه‌ای جلب کند.

دوم: پس از ۱۰ سال سرگرمی مصر و جهان عرب در مواجهه با گروه‌های تروریستی، پرونده فلسطین مجدداً به جایگاه مرکزی خود بازگشت و به موازات آن بر نقش مرکزی مصر

در این پرونده و جهان عرب به طور کل تأکید شد و علی‌رغم اختلافات کشورهای عربی با جنبش حماس و اختلاف بین گروه‌های فلسطینی و اختلاف قاهره با این گروه فلسطینی، قاهره توان تمییز دادن بین این موضوع و پرونده فلسطین را دارد.

سوم: این بحران تأکید کرد که مصر نزدیک‌ترین طرف به پرونده فلسطین است؛ به‌گونه‌ای که تجربه کافی از جزئی‌ترین مسائل آن دارد و همین خبرگی بود که عمر مواجهه را کاهش داد و اگر چنین تجربه فنی و شناخت جزئیات وجود نداشت، مدت زمان بحران طولانی می‌شد و شبیه این واقعه در دوره‌های قبل نیز رخ می‌داد. از این رو، موافقت حماس با طرح مصر و بیانیه صادرشده از دفتر نخست وزیر رژیم صهیونیستی امری قابل توجیه بود؛ به‌گونه‌ای که در این بیانیه تأکید شده بود کابینه امنیتی این رژیم با برگزاری جلسه و اجماع، به همه دستگاه‌های امنیتی توصیه کرده بود که طرح مصر را قبول کنند.

چهارم: این بحران از پیچیدگی‌های موجود بین نهادهای سیاست خارجی مصر پرده برداشت. رفتارشناسی دیپلماتیک مصر طی مواجهه اخیر، از گرایش سیاست مصر به راه‌حل‌های مسالمت‌آمیز و تمایل نداشتن به جنگ مگر به‌عنوان آخرین راه‌حل و بی‌نتیجه بودن راه‌حل‌های دیگر حکایت دارد. از این رو، نوعی وزانت در مدیریت بحران‌ها توسط دولت مصر دیده می‌شود. علاوه بر آن، به دلیل تداخل [جغرافیایی] بین شاخ افریقا و حوزه نیل و دریای سرخ و غرب آسیا، مصر همچنان دارای برگ‌های برنده و اهرم‌های فشار زیادی است که هنوز از آنها در پرونده‌های دیگر استفاده نکرده است که از جمله این پرونده‌ها می‌توان به پرونده «سد اتیوپی» یا «سد النهضه» اشاره کرد. (الأهرام، تداعیات، ۲۰۲۱: ۱۰۴)

۳-۵. تجزیه و تحلیل رویکرد رسانه‌های مطالعه‌شده در پژوهش

محور اصلی و بازه زمانی پژوهش از روز ۳۱ اردیبهشت ۱۴۰۰ (۲۱ می ۲۰۲۱) به‌عنوان روز اعلام آتش‌بس جنگ ۱۲ روزه به مدت یک ماه است که کنشگری منطقه‌ای و بین‌المللی رئیس‌جمهور مصر، عبدالفتاح السیسی، و شیوه هدایت دستگاه‌های دیپلماسی و امنیتی این کشور توسط وی در روند آتش‌بس، مذاکرات (صلح و تبادل اسرای فلسطینی و اسرائیلی) و بازسازی را بررسی کرده است که برای اتقان بیشتر پژوهش از برخی گزارش‌های خبری

و تحلیلی نیز به‌عنوان مؤید بحث استفاده شده است. در این راستا، ۲۴ رسانه عربی و بین‌المللی در قالب شبکه‌های خبری تلویزیونی، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های مطرح در سطح مصر و منطقه بررسی شدند و ۱۷۴ خبر رصد و ۱۵ کلیدواژه مورد اهتمام این پژوهش احصا شد و فراوانی آنها محاسبه و رابطه معناداری کشف شد. شایان ذکر است تعدادی از اخبار مذکور دارای هم‌پوشانی هستند. برای صرفه‌جویی در وقت و دستیابی سهل‌الوصول به رسانه‌ها و اخبار فوق، در این پژوهش از پیام‌رسان عرب‌زبان «نبض» با مبدأ کشور لبنان استفاده شده است. بر این اساس می‌توان تاثیرگذارترین رسانه‌ها را به این شرح ارزیابی کرد:

الف) شبکه‌های تلویزیونی:

مهم‌ترین شبکه‌های خبری رصدشده که اخبار مرتبط با تحولات جنگ ۱۲ روزه را انعکاس داده‌اند شامل ۱۰ شبکه می‌شوند که در مجموع ۵۷ خبر از آنها احصا شد. این شبکه‌ها به این شرح هستند: روسیه الیوم، الجزیره، العربیه، المیادین، الحره، بی‌بی‌سی عربی، سی‌ان‌ان عربی، یورونیوز، اسکای نیوز عربی، سی‌ان‌بی‌سی عربی.

شبکه روسیه الیوم: این شبکه عرب‌زبان که متعلق به کشور روسیه است و به نوعی نسخه عربی شبکه انگلیسی‌زبان «راشا تودی» محسوب می‌شود در بازه زمانی رصد بخش‌های خبری خود را با محوریت نقش مصر در جنگ اخیر غزه به خود اختصاص داد و می‌توان رویکرد آن نسبت به طرفین منازعه را بی‌طرفانه دانست که در عین حال تلاش کرده نقش مصر را برجسته سازی کند.

شبکه الجزیره: این شبکه متعلق به کشور قطر است. این کشور از ابتدا سرمایه‌گذاری روی ملت‌ها و استفاده از قدرت نرم را برگزیده که کانون آن را باید در شبکه الجزیره جستجو کرد که یکی از بزرگ‌ترین طرف‌های پیروز این وقایع است، زیرا شیوه پوشش انتفاضه توسط شبکه مذکور به‌صورت حقیقی به آرمان فلسطینی خدمت کرد. این استراتژی شامل دو بخش پوشش خبری و همچنین مفردات مورد استفاده خبرنگاران و اصحاب رسانه این شبکه است که نه فقط موجب افزایش محبوبیت شبکه که باعث افزایش محبوبیت دولت قطر نیز شد،

زیرا شبکه الجزیره یکی از ابزارهای تولید قدرت نرم برای اجرای سیاست‌های خارجی و نقش منطقه‌ای قطر است. (دیاب، ۲۰۲۱: ۶۵)

شبکه العربیه: این شبکه که متعلق به رژیم عربستان سعودی است و مشابه عملکرد الجزیره برای قطر، ابزار تولید قدرت نرم سعودی‌ها در منطقه محسوب می‌شود و راهبرد خبری آن به‌طور کلی علیه گروه مقاومت منطقه با گرایش‌های شیعی و اهل سنت است.

شبکه الحره: مجموعه شبکه‌های الحره که وزارت دفاع امریکا (پنتاگون) در کشورهای عربی تحت اشغال امریکا تأسیس کرده و نزدیک به دو دهه فعالیت رسانه‌ای در کشورهایی همچون عراق، سودان و ... دارند که طبیعتاً به‌عنوان ابزار تولید قدرت نرم امریکا در منطقه، به دنبال اقتناع مخاطبان نسبت به سیاست خارجی امریکا در کشورهای عربی است.

شبکه بی‌بی‌سی عربی: این شبکه که یکی از مجموعه شبکه‌های بنگاه خبرپراکنی بی‌بی‌سی انگلستان است همچون حاکمیت این کشور موضعی کاملاً حمایت‌آمیز از رژیم صهیونیستی دارد.

شبکه المیادین: با مدیریت فعال رسانه‌ای مشهور «غسان بن جدو»ی تونس‌تبار که ایستگاه مرکزی آن لبنان است و به «شبکه مقاومت» در منطقه معروف است.

شبکه سی‌ان‌بی‌سی: یک شبکه تلویزیونی کابلی و ماهواره‌ای است که به دو زبان عربی و انگلیسی فعالیت می‌کند و از رسانه‌های زیرمجموعه شرکت امریکایی «ان‌بی‌سی یونیورسال» است که در حوزه‌های مدیریت رسانه‌های گروهی، ارائه خدمات سرگرمی، گردشگری و برنامه‌های تفریحی، تولید و پوشش خبری و اطلاع‌رسانی فعالیت می‌کند.

شبکه اسکای نیوز: یک تلویزیون ماهواره‌ای پخش‌کننده اخبار منطقه‌ای و بین‌المللی با تأکید بر انگلیس و حوادث خبری بین‌المللی است که راهبرد و سیاست‌های رسانه‌ای آن ضد مقاومت است.

یورونیوز: شبکه خبری اروپایی است که زیر نظر کمیسیون ارتباطات اتحادیه اروپا و دارای سیاست رسانه‌ای ضد مقاومت است.

جدول ۲. مهم‌ترین تلویزیون‌های رصدشده

ردیف	عنوان رسانه	کشور	رویکرد	تعداد اخبار
۱	شبکه روسیه الیوم	روسیه	بی‌طرف	۸
۲	شبکه الجزیره	قطر	حامی مقاومت فلسطینی	۲۱
۳	شبکه العربیه	عربستان سعودی	حامی رژیم صهیونیستی	۱۳
۴	شبکه الحرة	امریکا-پنتاگون	حامی رژیم صهیونیستی	۶
۵	شبکه المیادین	لبنان	حامی مقاومت فلسطینی	۴
۶	بی‌بی‌سی عربی	انگلیس	حامی رژیم صهیونیستی	۴
۷	سی‌ان‌ان عربی	امریکا	حامی رژیم صهیونیستی	۱
۸	اسکای نیوز	فرانسه	حامی رژیم صهیونیستی	۱۳
۹	یورونیوز	اروپا	حامی رژیم صهیونیستی	۱
۱۰	سی‌ان‌بی‌سی عربی		حامی رژیم صهیونیستی	۱

ب) روزنامه‌ها:

مهم‌ترین روزنامه‌های رصدشده که اخبار مرتبط با تحولات جنگ ۱۲ روزه را انعکاس داده‌اند شامل ۱۱ روزنامه می‌شوند که در مجموع ۸۱ خبر از آنها احصا شد. این روزنامه‌ها به این شرح هستند: الفجر، الشروق، بوابة الإهرام، الیوم السابع، العربی الجدید، المصری الیوم، مصری الوطن، الدستور، عکاظ، الشرق الاوسط، واشنگتن پست. بدیهی است تمامی این روزنامه‌ها اخبار مزبور را در سایت‌های خود نیز منتشر کرده‌اند.

جدول ۳. مهم‌ترین روزنامه‌های رصد شده

ردیف	عنوان روزنامه	کشور	رویکرد	تعداد اخبار
۱	الفجر	مصر	ارگان دولت مصر	۹
۲	الشرق	مصر	ارگان دولت مصر	۱۵
۳	بوابة الإهرام	مصر	ارگان دولت مصر	۲۲
۴	اليوم السابع	مصر	لیبرال	۹
۵	العربی الجديد	مصر	ارگان دولت مصر	۷
۶	مصرى اليوم	مصر	ارگان دولت مصر	۲
۷	مصرى الوطن	مصر	ارگان دولت مصر	۲
۸	الدستور	مصر	حامی مقاومت	۸
۹	عكاظ	عربستان سعودی	حامی رژیم صهیونیستی	۱
۱۰	الشرق الأوسط	سعودی چاپ انگلیس	حامی رژیم صهیونیستی	۵
۱۱	واشنگتن پست	امریکا	حامی رژیم صهیونیستی	۱

مهم‌ترین خبرگزاری‌های رصد شده که اخبار مرتبط با تحولات جنگ ۱۲ روزه را انعکاس داده‌اند شامل سه خبرگزاری می‌شوند که در مجموع ۱۷ خبر از آنها احصا شد. این خبرگزاری‌ها عبارت‌اند از: آناضول، صدی السعودیه، مباشر السعودی.

جدول ۴. مهم‌ترین خبرگزاری‌های رصد شده

ردیف	عنوان روزنامه	کشور	رویکرد	تعداد اخبار
۱	آناضول	ترکیه	تا حدودی همراه مقاومت فلسطینی	۱۴
۲	صدی السعودیه	عربستان سعودی	ضد مقاومت فلسطینی	۱
۳	مباشر السعودی	عربستان سعودی	ضد مقاومت فلسطینی	۲

جدول ۵. توضیحی فراوانی واژگان کلیدی

ردیف	کلیدواژه	تعداد	ردیف	کلید واژه	تعداد
۱	مصر	۶۰	۹	گروه های فلسطینی	۱۰
۲	سیسی	۶۶	۱۰	محمود عباس	۱۳
۳	هیئت امنیتی مصری	۲۷	۱۱	اسماعیل هنیه	۱
۴	قاهره	۱۷	۱۲	تل آویو	۷
۵	رژیم صهیونیستی	۵۳	۱۳	قدس	۵
۶	حماس	۲۰	۱۴	غزه	۶۵
۷	جهاد	۴	۱۵	بازسازی	۱۸
۸	فلسطین	۴۸			

۴. نتیجه گیری

با عنایت به هدف پژوهش و سوال طرح شده در مقاله می توان موارد ذیل را به عنوان مهم ترین یافته ها و نتایج پژوهش حاضر ارائه کرد:

با بررسی رویکرد مصر در پرونده فلسطین می توان ادعا کرد که سیاست دولتمردان این کشور در پرونده مذکور حداقل ناظر بر چهار راهبرد است که عبارت اند از: «مدیریت این پرونده و نه حل و فصل آن»؛ به عبارت دیگر، از دیدگاه دولتمردان پیشین و کنونی مصر، مسئله فلسطین همچون ابزار داخلی برای متقاعد کردن مردم خود نسبت به اعتقاد حاکمان شان به آرمان فلسطینی عمل می کند و تا حد زیادی نیز مانع از سرکشی گروه ها و احزاب سیاسی داخلی همچون اخوان المسلمین برای عصیانگری داخلی می شود. در صحنه منطقه ای نیز مصر به دنبال «انحصار مدیریت» این پرونده در برابر دیگر بازیگران رقیب خود و بهره برداری از آن همچون اهرم فشاری در اختیار دستگاه سیاست خارجی مصر جهت تحمیل اراده و تمایلات منطقه ای قاهره در پرونده های دیگر همچون بحران لیبی، سد النهضة (پرونده مورد مناقشه با ایتوپی) و ... است. به این منظور، مصر توانسته با «امنیتی سازی» این پرونده ضمن سیطره

یافتن دستگاه اطلاعاتی خود بر تشکیلات خودگردان از یک طرف و گروه‌های مقاومت فلسطینی از طرف دیگر تاجایی که امکان دارد حلقه ورود دیگر بازیگران منطقه‌ای به این صحنه را محدود کند، اما در صحنه بین‌الملل، پرونده فلسطین به منزله برگ برنده‌ای در اختیار حاکم عمل‌گرا و فرصت‌طلب مصر، عبدالفتاح السیسی است تا قدرت‌های بین‌المللی به‌ویژه ایالات متحده را قانع کند که در سایه ناکامی ائتلاف عربی به رهبری رژیم عربستان سعودی در بحران یمن و وجود تضارب آرا و تعارض منافع بین قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در پرونده لیبی، مصر همچنان گزینه برتر برای حفظ منافع حیاتی امریکا در منطقه و بهترین شریک رژیم صهیونیستی در رویارویی نظامی‌اش علیه گروه‌های مقاومت فلسطینی است و در این زمینه از مزیت‌های جغرافیایی (هم‌جواری با غزه)، سیاسی (رابطه مناسب با تشکیلات خودگردان و گروه‌های مقاومت)، امنیتی (اشراف سازمان امنیتی مصر بر پرونده و شخصیت‌های فلسطینی) و اقتصادی (وابستگی غزه به معبر رفح برای انتقال کالاهای اساسی و معیشتی و...) برخوردار است و بالاخره اینکه تمامی این راهبردهای سه‌گانه در راستای تحقق راهبرد چهارم مصر یعنی «کسب منافع» از پرونده فلسطینی است.

اما رئیس‌جمهور کودتاجی و دیکتاتور مصر، ژنرال عبدالفتاح السیسی که از بازماندگان دولت حسنی مبارک است و مبتنی بر نظریه «دولت عمیق» توانست خود را در ساختار سیاسی دولت پس‌انقلاب مرسی به‌عنوان وزیر دفاع این کشور حفظ کند و در سال ۲۰۱۳ ضمن انجام کودتا به بهانه نارضایتی مردم از اولین (و احتمالاً آخرین) دولت اخوانی مصر و البته با حمایت‌های مستقیم و غیرمستقیم قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و چراغ سبز آنها توانست از سال ۲۰۱۴ قدرت سیاسی مصر را تا به امروز به دست گیرد. به عقیده اکثر تحلیلگران سیاسی بین‌المللی، برنده جنگ اخیر غزه نه فلسطینی‌ها و نه رژیم صهیونیستی بلکه شخص السیسی است، زیرا وی با رویکرد فرصت‌طلبانه و روش عمل‌گرایانه در زمانی مناسب، همچون میانجی و بلکه منجی (برای رژیم صهیونیستی) ظاهر شد و با همراه کردن کشورهای عربی منطقه با خود، توانست همچون «جمال عبدالناصر» نقشی کاریزماتیک و بسیج‌کننده در جهان عرب و همچون «انور سادات» چهره‌ای صلح‌طلب (سازش‌کار) برای جهان غرب و همچون «حسنی مبارک» گزینه‌ای کاملاً وفادار به منافع حیاتی ایالات متحده امریکا در منطقه را به نمایش بگذارد تاجایی که در صورت نیاز و متناسب با ذائقه دولت‌های امریکایی، از انعطاف لازم برای تغییر تاکتیک‌های خود در سطح داخلی و خارجی برخوردار است.

بدیهی است موفقیت مصر در میانجی‌گری جنگ اخیر غزه همچون جنگ‌های مشابه دارای عوامل متعددی است که در قسمت‌های بالا به آن اشاره شد.

ایالات متحده آمریکا با گفتمان نسبتاً متفاوت دولت «جو بایدن» در مقایسه با دولت «دونالد ترامپ» در زمینه نگاه به پرونده‌ها و بحران‌های غرب آسیا و تلاش تاکتیکی برای فاصله گرفتن از جنگ‌طلبی در این منطقه با هدف کاهش هزینه‌های خود و ترمیم چهره سیاست خارجی‌اش در بین افکار عمومی جهان، در این عرصه همچون کارگردان، ضمن تعریف نقش‌های متفاوت برای کشورهای عربی منطقه، مجدانه به دنبال تأمین منافع حیاتی خود است که بی‌تردید یکی از این منافع غیرقابل‌انکار، تأمین امنیت رژیم صهیونیستی است. در این راستا، کاخ سفید سعی دارد همچنان از مصر به دلایل مزیت‌های جغرافیایی، سیاسی و امنیتی آن در پرونده فلسطین بهره‌برداری کند و موضع بایدن در روزهای اولیه دولتش نسبت به السیسی مبنی بر «واگذار نکردن چک سفید امضا به دیکتاتور محبوب ترامپ» از یک طرف و حمایت‌های معنوی وی از مصر پس از میانجی‌گری السیسی برای آتش‌بس زودهنگام در جنگ ۱۲ روزه از طرف دیگر را باید در راستای سیاست «چماق و هویج» کاخ سفید در برابر قاهره و در چهارچوب راهبرد «دموکراسی کنترل‌شده» آمریکا در غرب آسیا ارزیابی کرد؛ به گونه‌ای که مصر همچنان اصلی‌ترین گزینه آمریکا در ایفای نقش ژاندارم منطقه با هدف حفظ منافع حیاتی آمریکا در منطقه است. تمامی یافته‌های فوق حاکی از تأیید فرضیه پژوهش مبنی بر تقویت جایگاه داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی مصر و السیسی و پیاده‌سازی الگوی دموکراسی کنترل‌شده مد نظر آمریکا در غرب آسیاست.

تعارض منافع

هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Azarbayjani, M. (2006), William James's Methodology in the Psychology of Religion, Journal of Seminary and University, No. 49, Winter 2006 **[In Persian]**
- Ahmadian, H. (2014) The impact of Egypt during the Al-Sisi era on the Palestinian issue; Specialized magazine "Egyptian Army's Scenarios in the Political Scene", Year 10, No. 44, June 2014 **[In Persian]**
- Sabzian, M & Alireza, B. (2010). Pragmatism and Politics: A Study and Critique of Pragmatism in the Sphere of Politics and Government. Quarterly Journal of Political and International Research, 2(5), 89-123. **[In Persian]**
- Al-Khazali, R. (2021). Egyptian and Israeli interests and control over Palestinian resources, Al-Asr International Analytical Journal. **[In Arabic]**
- Diab, T. (2021). The Gulf States' Positions on the Palestinian Intifada; The Egyptian Institute for Studies. **[In Arabic]**
- Rashwan, D. (2021). The Information Service: 115 summits and 1,000 international meetings of the president restored balance to Egypt's foreign relations, January 10. **[In Arabic]**
- Qasim, B. & Al-Dinan, R. (2017). Egypt between the eras of Morsi and Sisi (a comparative study), Al-Zaytouna Center for Studies and Consultations, Beirut. **[In Arabic]**
- Foreign Policy. An Analysis of President Sisi's Vision for International Issues and Egypt's Foreign Relations. 2020 **[In Arabic]**
- Al-Qassam Brigades announces targeting occupied Jerusalem with a missile strike, Anadolu Agency, May 10, 2021. **[In Arabic]**
- The UAE expresses concern over the escalation of violence in Israel and Palestine, Asharq Al-Awsat, May 14, 2021. **[In Arabic]**
- Achievements of Egyptian Foreign Policy, June 7, 2021. **[In Arabic]**
- Bahrain: We are committed to establishing a Palestinian state with East Jerusalem as its capital, and Israeli attacks must stop, RT Arabic, 2021. **[In Arabic]**

After raids that left 20 martyrs, Israel announces the launch of Operation Guardian of the Walls on Gaza, and the Qassam Brigades threaten a painful response, Al Jazeera Net, May 10, 2021. **[In Arabic]**

foreign policy Analysis of President Al-Sisi's vision of international affairs and Egypt's foreign relations. 2020. **[In Arabic]**

"Al-Qassam" announces targeting the occupied city of Al-Quds with a missile strike, Anatolia.2021. **[In Arabic]**

The Emirates expressed concern over the escalation of violence in Israel and Palestine, Al-Sharq Al-Awsat.2021. **[In Arabic]**

The achievements of the Egyptian foreign policy, June 7, 2021. **[In Arabic]**

Bahrain: Adhering to the establishment of a Palestinian state, the capitals of Al-Quds al-Sharqi must stop Israeli attacks, RT Arabi.2021. **[In Arabic]**

After the looting, 20 martyrs were killed. Israel announced the launch of the "Wall Guard" operation on Gaza and al-Qassam, the promises were made by Moalem, Al Jazeera Net.2021. **[In Arabic]**

Our implications after the Israeli war on Gaza, Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies. **[In Arabic]**

Kuwaiti intervention to limit the escalation of the Israeli occupation in Palestine, Al-Sharq.2021. **[In Arabic]**

Al-Khalij State, the attack of the Israeli forces on Al-Aqsa Mosque, Al-Khalij Online.2021. **[In Arabic]**

Al-Saudi Arabia tightens on the endowment of the Israeli escalation and Egypt continues its efforts, Al-Sharq Al-Awsat.2021. **[In Arabic]**

The Sultanate of Oman calls for the Al-Mudauli community to immediately intervene to end Israeli attacks, Day 7.2021. **[In Arabic]**

Al-Alam Yandad and America "Qalqah".. Qatar presided over emergency meetings of the Arab League to discuss Israel's crimes, Al Jazeera Net.2021. **[In Arabic]**

- Qatar talks with America and Egypt about Israeli aggression, Al-Khalij Online.2021. **[In Arabic]**
- Qatar called for the endowment of "ethnic cleansing" by the Israelis against the Palestinians, Anatolia.2021. **[In Arabic]**
- Russia Al-Yum, "This is his achievements, what will happen after that" May 9, 2021. **[In Arabic]**
- Kuwait: Naqaf with the Palestinian people in the face of Israeli attacks, RT Arabic.2021. **[In Arabic]**
- What happened in the Al-Aqsa Mosque and the arrival of the Palestinians to defend it on the 28th of Ramadan specifically?, Arabic Boost .2021. **[In Arabic]**
- Deputy Speaker of the Cabinet, Minister of Foreign Affairs meets with the head of the political bureau of the Hamas movement, Al-Rayya.2021. **[In Arabic]**
- The Washington Post: Al-Sisi, al-Muntasir al-Wahed, the obvious in the battle between Israel and Hamas, Al-Asr al-Dawliyyah analysis magazine.2021. **[In Arabic]**
- Washington invites Egypt, Tunisia and Qatar to help achieve peace in Baghza, Arabi 21.2021. **[In Arabic]**
- The Saudi Foreign Minister discusses the situation in Palestine with the Kuwaiti and Egyptian counterparts, Al-Sharq Al-Awsat.2021. **[In Arabic]**
- Yasin, Abir; The Palestinian issue: from the war to the threat (the fourth Gaza war - May 2021) **[In Arabic]**
- James, W. (1909). Pragmatism and four essays from the meaning of truth. World Publishing Company.
- James, W. (1975). Pragmatism (Vol. 1). Harvard University Press.